

Karolina Kazik

Universität Wrocław / Polen

Zybatow, Lew N./ Petrova, Alena/ Stauder, Andy/ Ustaszewski, Michael (Hg.) (2017): *Übersetzen und Dolmetschen: Berufsbilder, Arbeitsfelder, Ausbildung. Ein- und Ausblicke in ein sich wandelndes Berufsfeld der Zukunft. 70 Jahre Innsbrucker Institut für Translationswissenschaft. (Forum Translationswissenschaft Band 21)* Frankfurt am Main: Peter Lang. 310 S.

DOI: 10.23817/strans.8-19

Recenzowany tom zbiorowy powstał z okazji 70-lecia istnienia Instytutu Translatoryki w Innsbrucku (Institut für Translationswissenschaft), które obchodzono w 2015 roku. Pierwsza część publikacji została podzielona na trzy rozdziały: 1. *Translatoryka: perspektywa oglądu w Innsbrucku*, 2. *Tłumaczenie 4.0* oraz 3. *Dydaktyka przekładu*. Drugi moduł to laudacje na cześć prof. dr. hab. Lwa N. Zybatowa. W monografii można znaleźć zarówno treści w języku niemieckim, jak i angielskim. Już na wstępie redaktorzy podkreślają szczególny wkład austriackiego ośrodka badawczego w rozwój translatoryki na arenie międzynarodowej. Działalność Instytutu unaocznia potrzebę dostosowania kształcenia do współczesnych wymogów, co implikuje pozyskiwanie wykwalifikowanej kadry naukowej. Należy zauważyć, że monografię tworzą wyłącznie artykuły pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Translatoryki w Innsbrucku, co ma podkreślić wagę jak i określony paradygmat też sformułowanych na podstawie wnikliwych badań nad przekładem.

Pierwszy artykuł autorstwa Lwa N. Zybatowa traktuje o rozwoju translatoryki w ujęciu ogólnym z uwzględnieniem dokonań w dziedzinie traduktologii. Badacz zwraca uwagę na poszczególne nurty kształtujące współczesną translatorykę, które także aktualnie stanowią przedmiot naukowego dyskursu. W przyczynku tym wymienia się wyodrębnienie translatoryki jako osobnej dyscypliny, którego dokonał przedstawiciel Szkoły Lipskiej Otto Kade. Dzięki temu tłumaczenie („Translation”) stało się kategorią nadrzędną względem tłumaczenia ustnego (Dolmetschen) oraz pisemnego (Übersetzen). Autor poddaje również krytyce teorię skoposu, gdyż pomija ona przedmiot przekładu, co skutkuje niedostateczną możliwością stworzenia implikacji dydaktycznych. Na końcu swoich rozważań Lew N. Zybatow porusza problematykę reorientacji w translatoryce oraz nowatorskiego spojrzenia na tę dyscyplinę.

W drugim z artykułów Wolfgang Pöckl dokonuje systematyzacji terminologii związanej z naukami filologicznymi oraz zwraca uwagę na dynamiczny rozwój

translatoryki. Relewantnym aspektem, na który wskazuje autor, jest sposób doboru strategii tłumaczenia tekstów literackich. Jednym z najważniejszych czynników determinujących pomyślny wybór strategii to według badacza gruntowna analiza oryginału, polegająca na umiejętnym konstytuowaniu tekstu docelowego z jednoczesnym odstępianiem od bezrefleksyjnego odtwarzania „słowo w słowo”.

Podrozdział Aleny Petrovej przedstawia zarys badań przeprowadzonych w trakcie zajęć z adeptami zawodu tłumacza w zakresie przekładu literackiego. Autorka nakreśla tematykę przeprowadzonych przez siebie sześciu eksperymentów, których celem było zmodyfikowanie modelu translacyjnego ustalonego w 2007 roku. Należy zauważyć, że znajomość specyfiki przekładu tekstów specjalistycznych nie determinuje sprawnego posługiwania się terminologią podczas pracy z utworami literackimi. Petrova obrazuje swój wywód licznymi przykładami z zajęć praktycznych ze studentami. Co ważne, przeprowadzone i później opisane badania empiryczne stanowią cenną paletę informacji na temat przetwarzania wiedzy językowej w kontekście filologiczno-kulturowym.

Zastosowanie dwujęzycznych słowników w procesie tłumaczenia jest tematem rozważań Piusa ten Hackena. Naukowiec wskazuje na złożoną problematykę związaną z błędnym pojmowaniem istoty słowników dwujęzycznych, których nie należy traktować jako wyłączne źródło do nauki języków obcych. Artykuł został wzbogacony o refleksje nad strukturalizmem Ferdinanda de Saussure'a. W świetle przeprowadzonych studiów akwizycja obcego języka to odpowiednio zmodyfikowany proces mentalny polegający na tworzeniu się asocjacji w umyśle ucznia.

Celem ostatniego artykułu tej części jest zaakcentowanie zależności pomiędzy doбором odpowiedniej strategii tłumaczeniowej, a częstotliwością występowania złożzeń ustalonych w wyniku badań kontrastywnych języka niemieckiego i angielskiego. Maria Koliopoulou bierze pod lupę cechy systemów morfologicznych obu języków. Centralną rolę w poszukiwaniu prawidłowych ekwiwalentów w procesie przekładu zajmuje słowotwórstwo. Włączając w zakres swych dociekań badawczych perspektywę pragmatyczną i dyskursywną, autorka słusznie zauważa, iż liczne dywergencje na płaszczyźnie syntaktycznej wymagają szczególnej uwagi podczas wyboru strategii tłumaczenia.

Artykuły zamieszczone w drugim rozdziale odznaczają się wyjątkową aktualnością na tle współczesnych badań translatorycznych. Aspekt wykorzystania multimediiów w pracy tłumacza jest zjawiskiem stosunkowo nowym, wymagającym heterogenicznej perspektywy oglądu. Peter Sandrini wiele miejsca poświęcił rozwojowi technologii, co pociąga za sobą konsekwencje mające bezpośredni wpływ na dydaktykę przekładu. Autor zaznacza potrzebę stałego poszerzania kompetencji translatorskich, co implikuje przeformułowanie założeń translodydaktycznych. Nowoczesne media umożliwiają sprostanie wymogom dynamicznie rozwijającego się rynku. W przyszłości rozważania te mogą stać się inspiracją dla adeptów zawodu tłumacza z uwagi na wielowymiarowe ujęcie problematyki.

Przedmiotem zainteresowania Andego Staudera jest przekład audiowizualny. Początkowo ta forma tłumaczenia była marginalizowana, jednakże z czasem zyskała na znaczeniu. W odniesieniu do tendencji wzmożonego zainteresowania mediami w ubiegłych latach, autor stawia pytanie, jaki wpływ ma rozwój technologii na uniwersytecką dydaktykę przekładu. Badacz krytycznie rozważa kwestie związane z metodyką kształcenia translatorycznego. Według Staudera doskonalenie kompetencji tłumacza nie może polegać wyłącznie na zautomatyzowanym stosowaniu konkretnych rozwiązań w danej sytuacji, gdyż powinien być procesem kompleksowego zdobywania wszechstronnej wiedzy.

W kolejnym podrozdziale Cornelia Feyrer obszernie wyjaśnia rolę multimediów w obszarze przemysłu farmaceutycznego. Z uwagi na całościowe ujęcie tematu można zauważyć, że reklama leków posługuje się nie tylko szerokim wachlarzem słownictwa persfazyjnego, ale także postaciami z filmu i fantastyki, oraz toposami zaczerpniętymi z popkultury. Należy podkreślić, iż wobec dynamicznej globalizacji koncerny farmaceutyczne skupiają się na tworzeniu reklam uniwersalnych pod względem kulturowym czy językowym, by móc manipulować emocjami jak największego grona odbiorców. Autorka akcentuje w tym miejscu coraz większy nacisk na zastosowanie domestykacji jako strategii tłumaczeniowej polegającej na lokalizacji oraz adaptacji.

Rozdział drugi zamyka przyczynek Michaela Ustaszewskiego, który proponuje inne spojrzenie na język obcy jako instrumentarium umożliwiające usprawnioną akwizycję kolejnego języka. Badacz kładzie nacisk na to, że rozwijanie tak ukierunkowanych sprawności receptywnych jest elementem autorskiego programu nauczania, który powstał w Instytucie Translatoryki w Innsbrucku. *EuroComTranslat* to moduł kształcenia będący relewantnym determinantem progresu translodydaktyki.

Trzeci rozdział *Dydaktyka przekładu* otwiera artykuł Maschy Dabić, w którym autorka nakreśla temat nowych kierunków rozwoju translatoryki. W wyniku przeprowadzonych rozmów ze studium badaczka słusznie zauważa, iż praca tłumacza pojmowana jest przez pryzmat licznych stereotypów. W niniejszym podrozdziale należy zwrócić uwagę na błędne rozpatrywanie istoty przekładu wyłącznie w kategoriach usług. Szczególną rolę pełnią w tym miejscu implikacje dydaktyczne, będące cennymi wskazówkami do rozwoju dalszych badań.

Bardzo wartościową część publikacji stanowią rozważania Martiny Mayer dotyczące poprawy kompetencji translatorskich adeptów zawodu tłumacza. Studenci zdobywający kwalifikacje pierwszego stopnia powinni posiadać ugruntowaną wiedzę zarówno w zakresie językoznawczym, jak i kulturowym. Na podstawie przeprowadzonego projektu badaczka formułuje wnioski będące bodźcem do zainicjowania zmian w kształceniu uniwersyteckim. Oceniając należy stwierdzić, że wczesna profesjonalizacja studiów przekładoznawczych gwarantuje wzrost efektywności absolwentów na rynku pracy.

W kolejnym artykule znajdziemy rzetelne dociekania badawcze opisane na podstawie zajęć praktycznych przeprowadzonych w Instytucie Translatoryki Uniwersytetu w Innsbrucku. Astrid Schmidhofer snuje rozważania w duchu współczesnych tendencji świata translacji, gdzie podkreśla, że efektywna akwizycja języka obcego następuje po uprzednim uwzględnieniu wniosków płynących z dokonań tak dynamicznie rozwijającej się dyscypliny, jaką jest translatoryka. Schmidhofer odnosi swoje badania do studium przypadku z 2016 roku, gdzie zwraca się szczególną uwagę na techniki pracy z tekstem. Paletę informacji uzupełnia konstatacja dotycząca konieczności sformułowania krytycznej refleksji wynikającej z pracy nad tekstem.

Rozdział trzeci zamyka Katharina Walter, która w swoim artykule dokonuje porównania strategii tłumaczeniowych zastosowanych w przekładach tekstów literackich z języka angielskiego na niemiecki. W przyczynku znajdziemy konkluzję, iż specyfika badanych utworów literackich skłoniła adeptów do wyboru strategii domestykacji. Relacja pomiędzy oryginałem a przekładem tworzy swoisty dialog, co determinuje wielotorowe możliwości interpretacji translatu. Powyższe aspekty pozwalają stwierdzić, że tekst wyjściowy oraz docelowy korespondują ze sobą, a ich korelacja jest procesem, nie zaś statyczną wartością.

Ostatnią część w recenzowanym tomie stanowią laudacje na cześć prof. Zybatawa. Współredaktorzy publikacji oraz wieloletni współpracownicy jubilata zabrali głos, by wyrazić swoje uznanie względem wybitnych dokonań profesora. Wielu z nich dzieli się własnymi doświadczeniami, które należałoby uważać za niezaprzeczalny dowód na to, że jubilat jest osobą ponadprzeciętnie zaangażowaną w rozwój translatoryki. Mimo, że prof. Zybatow przechodzi w stan spoczynku, nie oznacza to dla niego końca „Odysei”, a początek drogi ku kształtowaniu nowych kierunków badawczych.

Z powyższego krytycznego omówienia poszczególnych artykułów, należy wysunąć wniosek, że tom zbiorowy stanowi niezwykle ważny i potrzebny wkład w rozwój dyscypliny. Recenzowana publikacja jest godna polecenia ze względu na wysoki poziom merytoryczny prezentowanych treści. Największym atutem są wskazania na implikacje dydaktyczne w zakresie kształcenia adeptów zawodu tłumacza. Autorzy nie tylko przekazują treści teoretyczne, ale również wiele uwagi poświęcają przeprowadzonym badaniom, będącym niewątpliwie impulsem do kontynuowania eksploracji naukowych.

Karolina Kazik

Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Nankiera 15 B
50-140 Wrocław